

Reglementen van het Gilde St. Antonius – St. Sebastiaan te Udenhout.

Alzoo Joost Willemsen van Eerke alsmede Adriaan Woutersen ende Adriaan Joost Anthonissen van Udenhout en de tot Berkel, van de Schutteren van den Handboge, als Dekens in den Name en van wegen der Zelfer Schutters ofte Schutterije ons Goijaart van Engeland hoofman ende Capiteijn Koning Luitenant Vendrigh Dekens, Sergianten, Wachtmeesters overheid ende anderen van de groote gulde van den Handboge gemeijnelijk genoemd de jonge schutters binnen der stad s, Hertogenbosch hebben getoond zekere Kaarde ofte articulen ende verscheiden regelen ofte ordonnantien ten verzoeke van van de voorgeschrevene Schutters ofte Schutterije van Udenhout en Berkel en onze voorzaten hoofman ende overheid van de voorschrevene Groote Gulde ende Schutterije van den handboge binnen ders Stad s, Hertogenbosch int jaar ons Heere Duizend, vijf Honderd, acht en veertigh zoo t scheene geraamt en in geschrift gesteld geweest zijnde omme inne ende jonge der voorschrevene Schutters en de Schutterije van Udenhout en de berkel onderhouden en achtervolgt te worden.

Ende hebben ernstelijk verzorgt ende gebeden, dat dat bij de voorgeschrevene hunne kaarte articul regulen ofte ordonatie zoude willen ververschen vernieuwen reduceeren en in goede pertinente ordenen na gelegenheid van dezen tegenwoordigen tijd stellen. Mede naavolgens onze Kaarde ende gebriiuk onder onze schuttereije binnen dezer Stad s, Hertogenbosch onderhouden en toegebracht , zoo hebben wijde voorschrevene Kaarde de voorschrevenen voorgenoemde Kaardes Atriculen Regulen ende ordonantie vernieuwet, gerefereert, en de in Schrift gesteld, vernieuwen Redresseeren en de Stellen in schriftte ende Klarheid Mits dezen in der manieren hierna volgen omme onderhouden ende in der voorschreven schuttereije van Udenhout en Berkel onderhouden en Precies achtervolgd te worden, ter eere Gods aangaande Ste Anthonius en Ste sebastianus onze Patroonen ende ter Eeren ende dienste ons Heeren der konings als Hertogh van Braband ende in ruste eendragtigheid. Vrede en liefde der voorschrevene Schutters ofte Schuttereije zoo genoemd.

In den eersten als iemand onder Udenhout ende Berkel ofte in der vrijheid van oosterwijk woonende begeert in de voorschrevene schuttereije ofte guldebroederschappe te komen ende ontfangen te worden, die zal zelve te kennen geven ende verzoeken aan den koning en de Drie deekens derzelve schutterije die welke Koning ende Dekens schuldig zijn zullen 't zelve ter naaster gemeijnder vergaderinge der schutterije ende Guldebroeders voore te kennen te geven , ende te verklaren, te weten, dat een al zulke man ofte gezelle ende hem genoemd met naame en toenaame en waar hij woonachtig is, verzoeke ende begeeren in de voorgeschrevene schutterije en Broederschap te komen, ende ontfangen te worden en de ingevalle den meesten deele van de voorschrevene schutters ofte Boederschap ofte Guldebroeders den zelve begeeren in hunne gemeijnlijke gezelschap ende gulde te ontfangen, zoo zal hij ontfangen worden, welverstaende dat men niemand in der voorse. schutterije of broederschap en zal mogen ontfangen of daarin toelaten die in overspel ofte andersdents schandelooselijk ende ofte van andere kwade fouten of schandelijke stukken onbeschaamt. of ook die redelijk wel gemanierd en is en den meesten deele van de voorschrevene schutters hem niet begeeren niet in de schutterije tot hunne medebroeders te hebben, zoo zullen de Dekens hem zeggen, dat hij ofte zijl zullen hebben patientie om met gelegenheid daarvan te spreken.

Hem ende die Geene die het als dan voor in der voorse. schutterije ende gezelschap ofte Gulde ontfangen zal worden, die zal moeten gelooven Eet te doen ende zweeren en spreken als hier alsdus naarvolgd, ende welk hier voorgehouden en bevolen zal worden bij den koning in de tegenwoordigheid van de Drie Dekens ofte bij den oudsten Deken ende met den schrijver in't bij wezen van de twee andere Dekens zijne mede Veruite in Dezer manieren.

In den Eersten zuldij gelofte doen te onderhouden, onderhouden en te achtervolgen allen de Artikelen en Ordannantie in dezer kaarte begrepen ende te hebben ende te dragen ten behoorlijken tijd alszulke kledingen Coleure ofte veldteeken als bij de voorschrevene schutters gekozen en geordoneert zal worden, en de lofbaare Handboge met alle zijn gereedschap daar toe dienende en van noode zoude wezen ende dien altijd te hebben ende te onderhouden zoo lange als hij in de voorschrevene schutterije of Broederschap zal wezen.....

Hem ende zoo wat twiste tweedracht ofte verschillen, als hij met eenige van uwe medegezellen zult mogen krijgen dat zuldij geloven ende overgeven in handen en in't zeggen van den Koning Dekens ende een deels van de oudste van de schutterije voorschreven en de schutterije te betalen hunne gerechtigheid gelijk gewoonlijk is.

Hem ende voorts te spreken met zijne twee voorste vingeren aan de rechterhand opgericht wezen met den blooten hoofden en bij den Koning ofte den oudste Deken, ofte hunne schrijver in der manieren voor verhaalt, worden voorgezegt ende gestaaft.

Ik, als geloove God den heere almagtig zijnder gebenedijde moeder, en alle Gods lieve Heiligen ter eren en de oude Catolijke roomsch Religie met lijf en ziel goed en bloed voor ten staan ende te beschermen onzen genadigen Koning, als Hertogh van Brabant ende zijn recht eerste erfgenamen ende nakomelingen en de mijne medeschutters Goed en getrouwelijk te zijn zoo helpt mij god ende den Heiligen Antonius en Sebastianus, ende alle gods lieve Heiligen.

Hem ingevalle iemand van de voorschrevene schutters in overspel ofte andersints schandelooselijke ofte oneerlijk waan levende ofte van andere kwade feijten schandelijk, waar beschaamt, ofte dat hij de bovengeschreven bezworen punten in alles niet en onderhiele en ende achtervolgden, dat men dien zal doen tot zijnder schanden uit de schutterije en in het Broederschap ofte vergaderingen niet mogen komen ende ook bij te leggen zijnde gerechtigheid ende uitgepandt te worden.

Hem dat alle jaar op den behoorlijken ende gewoonelijken tijd en de dagen zullen geordonneert en gekozen worden bij ende uit der voorschrevene schutterije Drij Goeden mannen tot Dekens ende zullen den dienst ende last aanvaarden ende een jaar bedienen ende zullen Commer en Breuken ende andere vervaaren ontvangen en ten Einde het jaar rekening bewijs ende Reliqua te doen, in't geene dat bij de Rekening ontbraken zal zullen de medebroeders elke zijn aanpaart daaraan moeten betalen, aan de Deekens, ten minste binnen drie dagen, na de voorschrevene Rekening, op dobbel geld ende daarvoor mogen worden geexcuteert ende gepandt.

Hem ofte gebeurde dat er eenig twist verschille, ontmoetinge, gevecht of tweedracht gebeurden ofte opreese onder ofte tusschen eenige van de voore. Schutters ende Medebroeders, in wat manieren tijden ofte plaatzen wat waar dezelve zullen den Koning ofte Dekens ofte eenige van hun in't bij wezen van de Medegezellen ofte schutters kennisse, daarvan hebben, terstonds van beide zijden op en in handen te nemen en zullen beide Parthijen de eene zoo wel als dezelve moeten afgaan en in handen van den van den Koning en de Dekens geven, met een deele van de oude schutter geloofmannen navolgen. Den voorschreven eedt die welke Koning Dekens en ondermans schuldig zullen zijn zonder vertrek ten lanksten binnen drie dagen daar naar partijen van beiden zijden gehoord en van gelegenheden geformeert zijn de daar van Uitspraak te doen en het zelve neder te leggen. Betichten en daar inne ter ordonneeren zoo in goede Contentie ende naar eisch en gelegenheid van zaken zonder Gunste ter eener sijde ofte andere zijde ter dragen ende 't geene des alzo uitgesproken en geordineert te worden zullen beide partijen voore ten beide zonder eenige wederzeggen murruratie ofte vertrek achterwolgd worden, ingeval van wederspannigheid daartoe bij den koning ende Dekens ende schutters bedwongen te worden, bij redelijke Executie en de Uitspandige zoo zij te rade zullen bevinden, Behoudelijk inne ofte van doodslagen den heere ende vrienden van de aflijvigen, Elk in't zijn ook hunne gerechtigheid en actien.

Hem dat niemand van de Voorschrevene schutters en zal mogen ofte Openbaaren hetgeene in den Raad van de gemeijne schutters bij den Koning of de Dekens zijnde, bij eenige van de zelve overigheid zijn maar zal descreet bedekt gehouden worden ende ook Sgeene van de Gezellen en zal mogen worden gelasterd geblameert etc noch op Peene te verbeuren 't elke reis twee Guldens tot behoef van de gemeene schutters, bij den Geene Contraire doende uitgepandt te worden als voor.....

Hem zoo wanneer de voorschrevene schutter op eenige Eerste misse ofte Bruiloften gebeden of genoodigt zijnde ofte op eenige andere statiedag of ten tijde bij malkanderen teerende of drinken zoo en zullen die gezellen noch eenige van dien de eene tegen de andere niet mogen wedden om om eenige dingen ofte zaken etc, of Weddingen maken ofte doen in eenige manieren op de poene van eenen Gulden telke reis ofte ieder reis te verbeuren bij een iegelijk Contraire doende uitgepandt te worden al voor daar en boven noch te slaan te zeggen van den Koning ende Dekens met een deele van de oudste Schutters voorschreven naar eisch en gelegenheid de zaken.

Hem in gemeijne vergaderingen en zal niemand van de gememeijn gezellen mogen kloppen of stooren met handen, vuisten, potten , kannen of voeten etc. op de tafelen, ofte zolderen, of kameren, en als den Koning of en de dekens kloppen om gehoor te geven als dan stille zijn en zwijgen op de peene van zeven stuiver bij ende ijgelijk Contraire doende 't elke reis tot behoef van de gemeijne Gezellen te verbeuren en en uitgepandt te worden als voor.

Ende die daar inne gebrekelijk of tre onwillig ware telke Reijs te verbeuren zes stuivers: uitgepandt te worden, ten waare door ziekens ofte andere wettige blijkende oorzaken als voor: ende het sterfhuis ofte Erfgenaam van den aflijvigen zal ofte zullen gehouden wezen aan de Dekens tot behoef van de schutterije te betalen, of te geven een half tonne Bieren en een Tonne Bier als de lijken ten graven zullen gedragen worden ofte uitgepandt te worden als voor.....

Hem zoo wie den Papegaaij afschiet en Koning worden zal, dien zal veertien dagen naar den schietdag gehouden zijn, de Schutters der voorschrevene Schutterije te geven een Tonne Bier, des zal den Koning op den schietdag ofte feesten van dien met de Koninginne vrij zijnde van Teeringen en alle kosten, zoo ende wanneer de schutterijen met melkandereen vergadering houden en als hebben Eene of eene Gulden, daarvoor zal den Koning wederom gehouden zijn, het juweel der voorschrevenen schutterije te verbeteren de waarde van eenen halve Philippus Daalder ofte waarde daarvan in ander paiggemente tot der schutterije behoefte, zoo wie den Papegaaij af schiet, die zal moete Borge stellen ten genoeg en behagen van de Gemeene schutters, voor het voorschrevene juweel der schutterije.

Hem alzo wie den Papegaaij een, twee, en ten derde maale afgeschoten zal hebben en alzo Koning wordt, dien zal altijd zoo lang hij leeft met de Koninginne vrij wezen van koster en teeringen. Wanneer men jaarteeringe houdt ofte vergaderingen, maar het juweel of de broods en komt dien niet toe, die moet blijven tot der voorschrevene Schutterije om dies wil moet de Koning de schutters schenken kostende Bier als de Gemeene schutters in tweek Behoeve.

Hem of eeninge van de schutters begeerden niet langer schut te wezen, zal hem des behoorlijken aan de Dekens moge afzeggen des anderen dag daags na dat den papegaaij geschoten zal zijn ende op sinte Antonius ofte Sebastianus dag als de gezellen bij malkanderen zullen wezen ende eerst betalen het geene des dezelve van hunnen onraat schuldig zoude mogen wezen, en de daat en boven aan de Dekens zeven stuivers ende alnoch twee stuivers tot behoef van den aldaar als hij van de schuts verlaten begeert te zijn.

Hem gelijk de voorgaande oude kaarte der voorschrevene schutters vermeldt en de onder anderen is inhoudende dat als wij of onze naarkomelingen der voorschrevene schutters zullen beschrijven als onder onze.

Hem dat ook den eenen schutterbroeder ofte Gezellen den anderen niet en zal mogen overvallen met drinken ofte meer doen dan een iegelijk gelieven zal op peene van zeven stuiver bij een iegelijke Contraire doende te verbeuren als voor.

Hem insgelijks ende boven het geene voorschreven is, zoo dat twinste of gekijf gevecht, ofte andere onrusten of onminnen, dat de eenen schut tegen den anderen schut zouden hebben ofte krijgen, in wat Plaatschen of tot wat tijden ende in wat maniere hetzelve zou mogen geschieden dat zal bij de Koning ofte Dekens opgenomen en geslicht worden in der manieren voor verhaalt en ofte iemand van twisten gezellen eenige andere zijde schutterije niet zijnde of wezende tot zijn er hulpe heme ofte toeliepen tegens zijne mede schut, die zoude daarom verbeuren zoo menigmaal als hij al zoo ter hulpe naame ofte toeliepen 't Elke reize anderhalve Gulden, tot behoef als voor ende voortstaande tot arbitratie straffinge van den Koning Dekens en andermans voor de schutterije voors. Uitgepandt te worden alsvoor.

Hem dat alle schutters ofte gezellen en der voorse. schutterije schuldig gehouden ende verbonden zullen zijn, tweemaal des jaars te komen ende mede omme te gaan tot Oosterwijk in de Processie inne ende met hunne behoorlijke schuts kleederen, te weten schuttelijk met den boge, zou als geordonneert zal worden inne ende onder de voorschrevene schutterije naar ouder manieren, te weten, als en onze lieve Vrouwe omdraagt ende op de heilige sacraments dage en zoo wie van de voorse. schut-
Terije niet aldaar en kwamen mede omging op een behoorlijke manier, die zal elke rede verbeuren zeven stuivers tot behoef aan de voorse. schutterije uitgepandt te worden als voor ten waare door ziekte ofte door andere wettige blijkende oorzaken.

Hem als iemand van de voorse. schutterije kwam te sterven ofte aflijvig te worden en daar de gezellen ofte schuts mede gebeden worden, om met den lijken ten graven te gaan, zoo zullen de zelve schutters schuldig en verbonden zijn met den lijken ten graven te gaan ende te offeren en zal ook bij ofte met de voorse. schutterije ten grave geragen worden, te weten bij de geene die bij de Dekens daartoe geordineert zullen worden, zoo en als gewoonlijk is te geschieden, ofte zoo den Raad van de gemeijne schutterije daar inne geordineert zal worden en ofte die gebeden en verzocht zijnde, niet en kwame zoude verbeuren ieder reid tot ter voorse. schutterije behoef ider twee stuiver, daar en boven nog vijf stuivers.

Hem ingevalle eenige van de voorschrevene schutters eenige andere van zijn Medebroeders molden ofte baden op eenige minnelijke of vriendelijke dagen om met hem te gaan buiten der dingbanke ofte vrijheid van Oosterwijk, zullen de gemoeiden ofte gebedene schuldig zijn mede te gaan en die des weigerende zoude verbeuren tot behoef van de gemeijne gesellen eenen stuiver, ten waarde dat zij wettige oorzaken ofte reden hadden, die hun beletten niet mede te gaan die zij bewijzen kunnen, en ingevalle den gezellen alzo mede gaande bij toedoen van de geene die ze gemoeid en gebeden hebben als voor moeten verwachtte ofte vertoeven niet langer dan eenen halve dag het zelve zal wezen ten kosten van den geenen die hem genoodigt en verzocht hebben.

Hem als eenige van de voorschrevene schutters ofte gezellen, kwaame ten houwelijk ende een Huisvrouw trouwden, en den bruidegom de gemeijne gezellen op zijne bruiloft baden ofte verzochten te komen, zoo zullen de voorse. gezellen schuldig zijn aldaar te komen, behalven dat den bruidegom het zelve den gezellen acht dagen zal verkondigen ofte laten weten en des anderen daags als de bruiloft gehouden is, zal de bruidegom den gezellen schenken een tonne bier voor handschoengeld. En ofte den bruidegom de voorschrevene gezellen niet of baden ofte noodige ter bruiloft te komen en noch thans eenige kwaamen zal den bruidegom gestaan mits den zelve schutters alzo ongenoodigt komende, geven onder hen allen zes stuivers, dat zij mede te Vreden zullen zijn, zonder meer te mogen eischen ofte begeeren, zoo wie Contraire daar inne doende, in eenige manieren met woorden ofte met werken dien zouden verbeuren telker reis zes stuivers tot er gemeijner schutterije behoef en bij de Dekens

uitgenodigd worden, ingevalle van weigeringe ofte vertrek 't zelve aan te leggen ende te betalen, in welke gevalle alzulke wijzingen of vertrekken makende, de Dekens boven de voorse. Zes stuivers noch zullen of zal moeten bijleggen, twee blanken, voor hunne moeite, en daar voor ook uitgepandt te worden als voor.

Schutterije binnen dezer stad s.Hertogenbosche staande tot eenige schietspeulen ofte schietspellen alhier te komen binnen dezer stad, dat zijlieden gehouden zullen zijn te komen elk met zijn schuts-kleederen ende boogh met zijn behoorlijke gereedschappen ende bijgevallen dat iemand daar af ingebreken die zal verbeuren elk reis vijf en twintig stuiver tot behoef als voor.

Hem dat niemand van de voorschrevene schutters of gezelschappen, hem zal mogen beroemen, van eenige eerlijke vrouwen ofte Maagden ofte ook met iemanden te klappen ofte beschamen ofte eenige oneerbaarheid daar af te zeggen op de peene van alzulks doende, tot zijn der schande uit de voorschrevene schutterije gezet en gedaan zal worden ende ook zal moeten betalen den onraat die den zelve schuldig zoude mogen wezen als voor.

Hem als de voorschrevene schutters op te.Anthonius en te.Sebastiaans dag, zoo zullen zij schuldig zijn en al tezamen schuldig wezen, op een zekere ure voormiddag bij den Koning en de Dekens ordonneeren te zamen ter kerke te komen in hun schutterlijk Habijt ofte kleederen bij dezelve schut te kiezen ende alle jaar te ordonneren met den Boom der stad s.Hertogenbosch op den mouwe, een zilver, twee loot zwaar, als de tijden hetzelve toelaten zullen, en welke kleederen ofte habijt den eenen den anderen, noch ook iemandden anders en zal mogen leenen, op de peene van anderhalven Gulden telke reijze en de misse devotelijk te hooren op peene te verbeuren bij den geenen die alzo niet ter kerke en kwame ende de missen hoorden en ter maaltijd niet en kwame, en al evenwel voor zijn Hoofd mede te moeten gelden ende de Dekens betalen gelijk de geene die ter maaltijd geweest hebben en mede getaerdt zullen hebben, zonder eenige tegen zeggen en als uitgepandt te worden als voor.

Hem als die van dezer schutterije verzocht en gebeden zullen worden van eenige medebroeders tot ofte op eene eerste Wisse, ofte van eenige van zijne vrienden of maagen, dat dezelve daartoe verzocht zijnde, zullen gehouden zijn aldaar te komen wonende binnen twee mijlen buiten des vrijheid ofte dingbanke van Oosterwijk, ende te offeren elk vijf stuivers ofte minsten zes stuivers, dan zal den Priester gehouden zijn de voorschrevene gezellen te geven zoo veel Bier, brood ende spijsze, als den offer der zelve zal mogen bedragen, ofte zal anderzints hier inne gedaan geofftert, en bij den Priester de gezellen gegeven worden.

Hem de voorschrevene Dekens zullen elk hebben voor hunne diensten, hebben kost van de gemeene schutters en eene veldteeken van alzulke Verwe ofte Koleure als hun Gelieven zal, waard wezende twintig stuivers, des zullen de Dekens gehouden zijn, de keure ende breuke, bij goede speciedeclaratie ter rekening te brengen van war dat zij derzelve ontvangen hebben, en nie zij luijden met imanden gescilveert zij, eer de keuren en breuken uitgepandt ofte afgenomen, die zullen zij zelfs uit kunnen eigen buijdel bijleggen om de zelve keure en Breuken en alle andere voorvallen te bekeeren tot verbeteringe van de juweelen ofte andersints bij den Rasde van den Koning ende gemeine gezellen meestendeel van dien zoo oorbaarelijk bevonden zal worden te behooren ingevalle de Koning dekens ondermands ende gezellen van de voorschrevene schutterije van Udenhout tot Berkel, noch van noode teraden bevinden nu en in het toekomende tijden eenige zaken op Punctear der zelve schutterije ten eere gods ende ook van onze Heere en Koning als Hertogh van Braband, ende tot ruste Vreden en eendrachtelijkheid, stichtinge en voorderinge der voorse. schutterije, die zullen ons ofte onze nakomelingen ten tijde wezende te kennen geven ende vertoonen, om derzelve ook nog tot deze voorschreve kaarde en artikulen gevoegt te worden zoo en de gelijk bevonden zal worden te behooren en zal deze kaarde ter interupitatie van Kapitein, Luitenant Koning en de andere overheid der schutterije van den Handboogh dezer stad s-Hertogenbosch ten tijde wezende.

Aldus gedaan en gereformeert volgens de oude manieren van gelijke zaken op den vijf en twintigsten dag der maand December anno Duizend zeshonderd en vijf, en des ter oorkonde hebben wij onze voorschrevene schutterije onze zegelen hier beneden aan deze kaarde doen hangen ende bij onze schrijver doen onderteekenen, Ter ordonnatie van Kapitein en overheid voorschreven.

Ao 1605

ROBBERT NOPPEN.